

1956. Budapest – Klára és Péter, két magyar egyetemi hallgató, szerelemről és szabadságról szőtt álma néhány hónap alatt beteljesedik, és tragikus véget ér a magyar forradalom napjaiban.

1996. Budapest.

Franco Taparelli (a válóságban Sergio Perucchi), olasz újságíró, a «Vie Nuove» olasz kommunista folyóirat 1956-os magyarországi tudósítója, visszatér Magyarországra, és visszagondol negyven éve tartó mély lelki válsággal és lelkiismeret-furdalással a magyar forradalmi eseményekre.

Roberto Ruspanti* 31

A PESTI VONAT* *

(részletek)

(Csopak)

A nap már magasan ragyogott a kunyhó felett a tóparton. A szerelmesek kibújtak a kunyhóból, még utoljára megmártóztak a vízben, majd gyorsan visszatértek. Az utolsó szerelmes órák voltak ezek, várt rájuk a csodálatosan szörnyű ősz, amelyet a történelem és az emberi szabadságvágy már előkészített. Még néhány óra, néhány perc a pesti indulásig. Ölelték és újra ölelték egymást féktelenül egymásba kapaszkodva, kimerülten, szerelmesen, mint akik sejtik, miféle szerepet jelölt ki számukra a sors.

Délután három óra körül el kellett csípniük az asznapi utolsó vonatot. Csopakon, ahol az élet derűsen, vidáman csordogál, csak néhány vonat állt meg akkoriban, és áll meg most is a nyaralók számára... Nem tudhatták, hogy az a pesti vonat különleges vonat, amely lánggra lobbant szerelmükkel a szívükben viszi őket a forradalom, a szabadság és talán a halál felé.

(A Kálvin téri leány)

A Kálvin tér, Budapest fontos közlekedési csomópontja alig több mint egy kilométerre volt Péter otthonától. Ebbe torkollik a Kiskörút, amelynek egyik oldala, a Múzeum körút a városközpontba vezet, a másik oldala, akkori nevén a Tolbuhin körút pedig átér Budára, a Duna másik oldalára. Ebbe torkollik az Üllői út is, amely a repülőtérre és Pest déli külvárosába vezet, itt gyülekeztek a szovjet tankok. A harckocsiknak, hogy elérjék a Belvárost vagy Budát, az

egész Üllői úton végig kellett vonulniuk, és átszelve a teret balra fordulniuk a Tolbuhin körúton a Dimitrov tér és a Szabadság híd, a régi Ferenc József híd felé, jobbra pedig a Múzeum mellett a Sztálin út irányába. Az oroszok valószínűleg otthonosan érezték magukat ezeken az utcákon és tereken,
32 amelyeket szovjet vagy szovjetbarát szlávos hangzású politikusokról, „hősökről”, „felszabadítókról” neveztek el, akiknek semmi közük nem lehetett a magyar történelemhez, a magyar nemzeti érzéshez.

– Dimitrov: az meg kicsoda? – írhatta volna regényének híres mondatát Manzoni, ha magyarnak született volna. A Kálvin téren, november negyedikén egész nap vonultak a szovjet páncélosok. Jóllehet a vallást az uralkodó ideológia csupán felépítménynek tekintette, ez a tér mégis megmenekült a névváltoztatástól, bizonyára azért, mert a maga módján Kálvin is forradalmár volt az uralkodó egyházzal szemben. Az ellenállás egyik fészke ezen a téren, az Üllői út sarkán húzódott meg. Ezen az úton érkeztek a tankok. A felkelők igyekeztek a páncélosokban a lehető legnagyobb kárt tenni kézigránátokkal vagy a maguk eszkábálta Molotov-koktélokkal.

Ezek a hazafiak jórészt munkások voltak, de akadtak köztük városi polgárok és diákok is. Néhány egészen fiatal srác is csatlakozott hozzájuk, hiába szólították fel őket többször is, hogy menjenek haza. Az lett a dolguk, hogy összeköttetést biztosítsanak a városban elszórt más ellenálló csoportokkal.

Volt köztük egy kislány, Anikó, aki arra vállalkozott, hogy ételt, italt vigyen a harcosoknak. Nem messze a Nemzeti Múzeum épületétől, a téren volt akkor egy díszkút. Késő délelőtt Anikó kihasználva két tank elvonulása közötti rövid tűzszünetet elindult, hogy vizet vigyen a harcosoknak. Magához szorította az edényt, nem tudta, hogy a halálba igyekszik. Piros szalaggal megkötött két kis szőke hajfonata lobogott utána.

Hirtelen egy hatalmas szovjet tank mögül előbukkant egy teherautó, amelyből két orosz katona vaktában géppuskasorozatot adott le a szökőkút irányába. Egyikük azt kiabálta: – Fasiszt! Fasiszt! – miközben a gépfegyver lövései sorozatban csapódtak az aszfaltra, a környező fákra, a vizet csordító kútra. Anikót leterítették a lövedékek, halálra sebezve zuhant a földre, két kis szőke copfja szétterült az aszfalton. Utolsó leheletével elfúló hangon már csak azt tudta mondani: – Mama! – Kiömlött vérért rózsaszínre festette a csodás módon épen maradt kannából kifolyó víz. – Fasiszt! Fasiszt! – folytatta az üvöltözést eszelősen az orosz katona, mialatt a teherautó eltűnt a Nemzeti Múzeum irányába. A Múzeum 19. századi klasszicista homlokzatán ott étkelenkedett szinte gúnyosan egy hatalmas vörös csillag.

Anikó alig tizenkét éves volt. Talán a hosszú sűrű térdzoknija miatt összetévesztették valamelyik szabadságharcossal, akinek épp a vizet vitte. Egy költő hazafi, ifjabb Ráth József – aki ugyancsak a forradalomban esett el – utolsó, megrendítő versét Anikó emlékének szentelte.

Klára be sem fejezte a mondandóját, amikor arcán végigfutott egy könny-csepp, Péter egy csókkal szárítgatta föl. Mindinkább valami baljós előérzet fogta el a lányt, és még jobban elszomorodott. Felkelt a díványról, és mintha észhez akarná téríteni a fiút, határozott, ugyanakkor könnyörgő hangon megkérte:

– Péter, veled szeretném nézni most a csillagos eget.

Péter kék szemével belegegyezően, gyöngéden pillantott rá. Klára ekkor sokkal szelídebb hangon fűzte hozzá:

– Menjünk az ablakhoz. Ma éjszaka válasszunk csillagot magunknak.

Klára felvette a kabátját, Péter pedig belebújt a szerelem hevében földre szórt ruháiba. Felálltak, az ablakhoz mentek, és onnét, pontosan úgy, mint Petőfi romantikus költeményében, a két fiatal csillagot választott magának, amely csak az övék volt, egyedül az övék.

– „A csillag vissza fog vezetni majd/ A mult időknek boldog emlékéhez,/ Ha elszakaszt a sors egymástul minket.” – idézte Péter szomorúan a költeményt. Majd még egyszer magához szorította a lányt, aztán derekát átölelve a díványhoz vezette:

– Most pihenj le, édes Klárim.

A lány, miután felöltözködött, leheveredett a szép díványra, ahol azon a rettenetes, mágikus éjszakán utoljára teljesedett be a szerelmük, egyetlen létezésbe olvadt össze fiatal és ragyogó valójuk. Péter gondosan a lány vállára terítette a kabátot, gyöngéden a szemébe nézett, majd így szól:

– Bármilyen történet is, emlékezz arra, hogy én mindig melletted leszek, megvédelek, örökösödöm feletted. Ezt sohase felejtse el.

A lány smaragdzöld szeme fátyolossá vált. Tekintete fáradt volt az átvirrasztott éjszaka után. Erősen megszorította Péter kezét, és az oldalára fordult, hátha sikerül elaludnia. De alvás helyett valami nyomasztó, zavaros félfálomba merült, furcsa előérzet gyötörte, elővillant a kis alföldi ház, ahol gyermekkorát és kora ifjúságát töltötte szüleiével, majd elővillant a fagyos

életidegen sztálinvárosi világ, ahol a betelepítettek a gyökereikből kiszakítva, távol a szülőföldjüktől sýnylódtek. Azt kérdezte magától, hogy ők ketten és az egész magyar nép miért nem élhetnek olyan szabadon, mint a *Vie Nuove* olasz újságírója, aki lefényképezte őket és riportot készített velük. Egy szabad kommunista azért jött Magyarországra, hogy lefényképezze a kommunista társadalom romjait. Klára már tudta a választ a kérdésre. Aki nem tudta, vagy nem akarta tudni a feleletet, az épp maga a szabad újságíró volt... Hamar, nagyon hamar, ő is rálel majd a válaszra.

(Fordította: Sermann Eszter, Lektorálta: Boldizsár Krisztina)

***Roberto Ruspanti** az Udinei Tudományegyetem magyar nyelv és irodalom egyetemi tanára, műfordító.

2014 óta az olaszországi *Hungarológiai, Közép- és Kelet-Európai Tanulmányok Egyetemközi Kutatóközpontjának* (CISUECO) igazgatója. (<http://host.uniroma3.it/associazioni/cisueco/>).

Az olasz-magyar kulturális és történelmi kapcsolatokról, valamint a magyar irodalomról számos tanulmány, cikk szerzője

Olaszra ültette át és publikálta *Petőfi* ("János vitéz", a többi között), *Reviczky, Ady, Babits, Kassák, Kosztolányi, Szabó Lőrinc, Juhász Ferenc, Vas István, Ladányi Mihály* stb. verseit, valamint *Ady Endre* publicisztikai írásait, *Kaffka Margit* "Mária évei" című regényét ("Destino di donna", olasz címmel), *Kosztolányi Dezső* "A rossz orvos" című rövid regényét ("Il medico incapace", olasz címmel).

Az Olaszországról szóló magyar költők verseiből válogatott és fordított, *Il cielo d'Italia si rispecchiò nelle acque del Danubio* ("Itália égboltja tükröződött a Duna vizén") c. kétnyelvű antológia (2014) Rubbettino kiadónál 2002-ben megjelent "Quel treno per Budapest" (magyar címe: "A pesti vonat", 2016) c., az 1956-os forradalom idején játszódó regénye, 2005-ben "Viale della Vittoria" (ajánlott Magyar címe: "Agrigentói sétány") c. olasz témájú regénye.

1992. április 6-án a Nemzetközi PEN Club Magyar Szekciója "Ady Endre Emlékéremmel" jutalmazta irodalmi munkásságát.

1993. március 15-én megkapta a "Pro Cultura Hungarica" kitüntetését.

1997-ben a Magyar Kulturális Minisztérium a "János vitéz" ("Giovanni il Prode", Rubbettino kiadó) olasz nyelvű műfordításáért az "Irodalmi művek műfordítói első díjával" jutalmazta.

2006 októberében megkapta a Magyar Köztársaság "Szabadság hőse" emlékérmét, mert kulturális tevékenységével hozzájárult az 1956-os forradalom emlékének ébrentartásához.

Jelenleg az olaszországi *Hungarológiai, Közép- és Kelet-Európai Tanulmányok Egyetemközi Kutatóközpontjának* (CISUECO) igazgatója. (<http://host.uniroma3.it/associazioni/cisueco/>).

**(*Quel treno per Budapest*). A magyar témájú történelmi-szerelmi regény az 1956-os forradalom idején játszódik. 2016-ban jelenik meg a Magyar Napló Kiadónál.